

CENTRO DE BIODIVERSIDADE
GOLFO DA GUINÉ
GULF OF GUINEA
BIODIVERSITY CENTER

FACULTY OF SCIENCE
Charles University

OCHRANA NEJMENŠÍHO IBISE SVĚTA

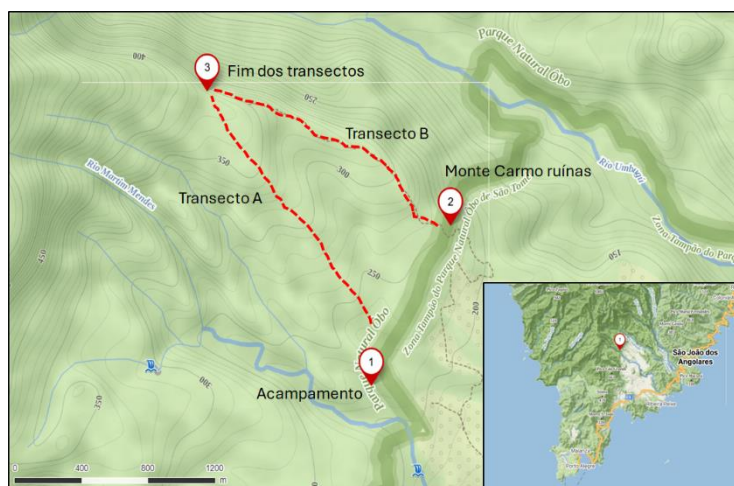

Ibis svatotomášský (*Bostrychia bocagei*) je endemický druh vázaný výhradně na nížinné a podhorské pralesy jihu ostrova São Tomé, kde obývá zejména oblast dnešního národního parku Obô. Jde o kriticky ohrožený druh s odhadovanou populací v řádu několika stovek jedinců, jehož početnost i areál rozšíření se v posledních desetiletích pravděpodobně dále zmenšují v důsledku degradace přirozeného prostředí a tlaku nepůvodních predátorů. Druh je taxonomicky i ekologicky nedostatečně prozkoumán – dostupné údaje pocházejí převážně z muzejních sbírek starých více než sto let a z ojedinělých pozorování v terénu. Chybí základní informace o jeho potravní ekologii, hnízdní biologii, prostorové aktivitě i sezónní dynamice chování, což dosud znemožňovalo formulovat cílená ochranná opatření. Až donedávna nebyl žádný živý jedinec odchycen ani studován za účelem vědeckého výzkumu.

Zoo Plzeň navázala spolupráci s organizací BirdLife International São Tomé a dalšími partnerskými institucemi, včetně Univerzity Karlovy a Gulf of Guinea Biodiversity Centre. V únoru 2026, na konci krátkého suchého období (tzv. *gravanito*), byla realizována první expedice zaměřená přímo na ibise svatotomášského v oblasti **Monte Carmo**. Českou část týmu tvořili kurátor ptáků Zoo Plzeň Tomáš Peš, ornitolog Ondřej Sedláček z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy a telemetrický specialista Lubomír Peške, na místě se k nim připojili zástupci BirdLife International São Tomé, Gulf of Guinea Biodiversity Centre i místní terénní spolupracovníci. Cílem expedice bylo posílit partnerství mezi zahraničními a místními institucemi, zmapovat výskyt a hrozby pro druh pomocí fotopastí, identifikovat lokality krmení a získat první morfometrická data a biologické vzorky od odchyceného jedince, včetně přípravy pro budoucí využití GSM telemetrie.

Terénní práce probíhaly v roce 2026 v oblasti Monte Carmo na jihu ostrova São Tomé, přibližně 5 km severně od obce Ribeira Peixe, v nadmořské výšce 200–400 m. Jednalo se o pralesní a sekundární nížinný les uvnitř národního parku Obô, charakteristický dlouhými hřebety proříznutými strmými svahy, mezi nimiž protékají drobné vodní toky. Základní tábor týmu byl zřízen na břehu řeky Rio Martim Mendes, asi 100 m od palmové plantáže Agripalma. Odtud tým podnikal denní průzkumy zaměřené především na oblast severně od řeky, přičemž průzkumy probíhaly i v degradovanějších lesích jižně od toku.

Tým vyhledával ibisy i jejich nepřímé stopy – otisky zobáku v bahně, trus a vypadlá pera. Na klíčová potravní stanoviště bylo rozmístěno celkem **15 fotopastí**, které se denně stahovaly a vyhodnocovaly. Souběžně probíhalo aktivní vyhledávání hnízd, při němž tým našel čtyři hnízda ibise svatotomášského na stromech druhu *Cleistanthus liberica* ve výšce 10–15 m nad zemí; všechna byla v době výzkumu již opuštěná, neboť hnízdní sezóna skončila.

K odchytu ibisů sloužila kombinace metod – **luková past**, čtyři **mlžné sítě** uspořádané do tvaru V a 38 jednoduchých smyčkových pastí, tzv. **Mitových pastí**, pojmenovaných po místním terénním asistentovi, jehož zkušeností tým využil. U jednoho hnízda i u fotopasti byla testována reakce ptáků na **maketu ibise** umístěnou na bambusové tyči.

Datem 22. února se podařil vůbec první vědecký odchyt ibise svatotomášského: dospělý samec o hmotnosti 740 g byl označen červeným kroužkem s kódem C3, změřen a byly mu odebrány vzorky krve, peří a trusu pro DNA analýzu. GSM vysílač se kvůli výpadku místní mobilní sítě nepodařilo zprovoznit, a pták byl proto následující ráno vypuštěn bez něj.

Před samotným výzkumem tým rovněž vyškolil pracovníky Direccão das Florestas e da Biodiversidade v odchytu, kroužkování a telemetrii a po celou dobu úzce spolupracoval s BirdLife International, které zajistilo táborové vybavení i dopravu do terénu.

Kromě samotného výzkumu biologie ibise svatotomášského přinesla expedice i důležitá zjištění o hrozbách, kterým je tento kriticky ohrožený druh vystaven. Fotopasti odhalily závažný problém s nepůvodními druhy savců, které se na ostrově usídlily v důsledku lidské činnosti. Nejčastěji zaznamenaným druhem byla **krysa obecná** (*Rattus rattus*), zachycená celkem 22krát na devíti různých fotopastech, což z ní činí potenciální hrozbu nejen pro hnízda ibisů, ale i pro širokou škálu bezobratlých, drobných pěvců a rostlin. Významným rizikem jsou **také kočkodani mona** (*Cercopithecus mona*), kteří díky svému stromovému způsobu života představují pravděpodobně největší nebezpečí pro predaci hnízd. **Cibetky africké** (*Civettictis civetta*), zaznamenané výhradně v nočních hodinách, sice nejsou schopné šplhat po stromech, a proto přímo neohrožují dospělé ibisy ani jejich hnízda, avšak mohou představovat riziko pro nedávno vylétlá mláďata a další endemické druhy. **Toulavé kočky**, zastížené hluboko v pralese daleko od vesnic, patří mezi nejnebezpečnější predátory vůbec, ohrožující ibisy jak na zemi, tak ve větvích stromů. Fotopasti dále zachytily smečku pěti psů doprovázející pytláka i pár **volně žijících psů** včetně kojící samice, což naznačuje možnou reprodukci divokých psů přímo uvnitř chráněného území.

Vedle predačního tlaku nepůvodních druhů byla v parku zaznamenána **i těžba dřeva**, přestože je v národním parku Obô zakázána – pokácené dřevo přitom nebylo ani nijak využito. Úbytek vzrostlých stromů je pro ibisy obzvlášť závažný, neboť právě staré a mohutné stromy využívají ke krmení, hnízdění i nocování; jejich odstranění navíc vysušuje půdu a narušuje mikroklima, na němž závisí dostupnost potravy. Fotopasti rovněž zaznamenaly přítomnost **pytláka doprovázeného smečkou psů** uvnitř chráněného území, pravděpodobně směřujícího do vyšších poloh za lovem prasat. Ačkoliv lov nepůvodních savců sám o sobě nemusí ibisům škodit a může být dokonce žádoucí, zjištění potvrzuje nutnost úzké spolupráce s místními lovci, aby se předešlo záměrnému i nezáměrnému lovu samotných ibisů a dalších ohrožených druhů.

Jak mohu pomoci?

Navštivte Zoo a BZ Plzeň! Podporujeme spolu s Vámi prostřednictvím projektu [Help nature](#)

Záchranné projekty Zoo a BZ Plzeň můžete podpořit jednorázovým finančním darem na náš sbírkový účet

Sbírkový účet na podporu projektů
ochrany přírody v Zoo a BZ města Plzně

QR PLATBA

